

HØRINGSNOTAT

Utkast til forskrift om opptjening av pensjonsrettigheter i lovfestet offentlig tjenstepensjonsordning for personer som har midlertidig uførepensjon og uførepensjon

Utsendt: 26. februar 2015
Høringsfrist: 10. april 2015

1 Innledning

Arbeids- og sosialdepartementet sender med dette på høring et utkast til forskrift om opptjening av pensjonsrettigheter i lovfestet offentlig tjenstepensjonsordning for personer som har midlertidig uførepensjon og uførepensjon. Grunnen til at det er nødvendig med nærmere regler på dette området, er endringer som er foretatt i uførepensjonsordningen i offentlig tjenstepensjon fra 1. januar 2015. Forskriften vil omfatte Statens pensjonskasse, pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og pensjonsordning for sykepleiere. Departementet forutsetter at det blir gitt tilsvarende regler i de øvrige tjenstepensjonsordningene i offentlig sektor. Forskriftsutkastet er tatt inn i avsnitt 5 i notatet.

2 Bakgrunn

Det framgår av lov om Statens pensjonskasse § 20 første ledd bokstav e, at tiden et medlem har midlertidig uførepensjon eller uførepensjon regnes som tjenestetid. Tilsvarende gjelder i de øvrige offentlige tjenstepensjonsordningene. Det innebærer at tiden medregnes i framtidig alderspensjon, og ved beregning av rettigheter til etterlatte dersom medlemmet dør.

Et medlem som er helt ufør og ikke lenger er i arbeid, får 100 prosent uførepensjon og opptjening i pensjonsordningen som om han ikke var blitt ufør. Et medlem som er delvis ufør og som fortsetter i medlemspliktig, delvis stilling, får opptjening både fra den delvise stillingen og opptjening som ufør etter medregningsreglene. For at samlet opptjening ikke skal overstige den opptjeningen vedkommende ville hatt dersom han ikke ble ufør, har medregningen av opptjening som ufør hittil vært knyttet til uføregraden, mens opptjening fra aktiv stilling blir medregnet fullt ut etter denne stillingen. En person som er 60 prosent ufør og som fortsetter i en 40 prosent stilling har dermed fått 60 prosent opptjening som ufør og 40 prosent opptjening fra stillingen. Dersom pensjonsgrunnlaget fra aktiv stilling er det samme som for uførepensjonen, blir resultatet at samlet opptjening blir den samme som om han ikke hadde blitt ufør.

Ny uførepensjon i offentlig sektor ble innført fra 1. januar 2015. Fra samme tidspunkt er reglene for kombinasjon av uførepensjon og arbeidsinntekt endret og tilpasset de nye reglene i folketrygden. Uførepensjonen skal reduseres når pensjonisten har inntekt som overstiger en fastsatt inntektsgrense. Reduksjonen skal svare til den overskytende inntekten multiplisert med kompensasjonsgraden (vedkommendes uførepensjon ved 100 prosent uførhet dividert med pensjonsgrunnlaget). Selv om pensjonen skal reduseres ut fra den nye inntekten, skal den fastsatte uføregraden som hovedregel ligge fast. Når pensjonisten har inntekt utover den fastsatte inntektsgrensen, vil pensjonen dermed bli utbetalt med et annet beløp enn uføregraden tilsier. For uføre

som senere delvis gjeninntreer i aktiv stilling eller øker den aktive stillingsgraden, vil det derfor ikke lenger være samsvar mellom uføregraden og graden av aktiv stilling. Uføregraden er som følge av dette ikke lenger like egnet til å begrense samlet opptjening for uføre.

Ved endringslov 19. desember 2014 nr. 73, jf. Prop. 10 L (2014–2015) Endringer i lov om Statens pensjonskasse, folketrygdloven og i enkelte andre lover (justeringer i reglene om uføretrygd og ny uførepensjonsordning i offentlig tjenstepensjon mv.), ble det vedtatt slik bestemmelse i lov om Statens pensjonskasse § 20 sjette ledd:

”Departementet gir forskrifter om medlemskap og opptjening når medlemmet har midlertidig uførepensjon og uførepensjon.”

Det ble vedtatt likelydende bestemmelser i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 3 nr. 1 andre ledd og lov om pensjonsordning for sykepleiere § 5 tredje ledd.

Departementet uttalte i proposisjon:

”Videre medlemskap i Pensjonskassen og opptjening må etter departementets vurdering da knyttes til den faktiske midlertidige uførepensjonen og uførepensjonen som blir utbetalt og ikke til den uføregraden som pensjonen opprinnelig ble innvilget etter.”

Det ble også opplyst i proposisjonen at tjenstepensjonsleverandørene hadde gitt uttrykk for at det må gis regler på dette området, blant annet for å sikre lik behandling av slike saker i offentlig tjenstepensjon. Departementet har hatt kontakt med tjenstepensjonsleverandørene og har mottatt synspunkter på hvordan regler om opptjening av pensjonsrettigheter for personer som har uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning kan utformes.

3 Forslag til regler om opptjening av pensjonsrettigheter

Personer som blir uføre mens de er i stilling får medregnet tiden de har midlertidig uførepensjon eller uførepensjon som medlemstid i de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene. Det er nødvendig med nærmere regler om hvilken opptjening de skal få. Personer som har sluttet i stillingen, men som senere blir innvilget (oppsett) uførepensjon, får beregnet pensjonen etter den opptjeningen de hadde da de sluttet. I utkastet til forskrift, se avsnitt 5, presiseres det i § 1 andre ledd at forskriften ikke gjelder i slike tilfeller.

Mange mottakere av uførepensjon har ikke arbeidsinntekt ved siden av pensjonen, eller har bare inntekt som svarer til den inntektsevnen som er lagt til grunn ved fastsettelse av uføregraden. Opptjeningen skjer da i forhold til uføregraden, og departementet legger til grunn at dette fortsatt skal gjelde i slike tilfeller, se forskrifts-utkastet § 2 første ledd. Det vil si at ved 100 prosent uførhet opptjenes det pensjon etter det pensjonsgrunnlaget som er lagt til grunn ved beregning av uførepensjonen. Dette pensjonsgrunnlaget vil være regulert årlig etter den alminnelige lønnsveksten i samfunnet fram til 67 år, eventuelt den aldersgrensen som gjaldt for vedkommende, dersom den var lavere. Dersom uførepensjonen er gradert, skjer opptjeningen for det tidsrommet pensjonisten har uførepensjon i forhold til uføregraden. Dersom uføregraden for eksempel er 60 prosent, skjer opptjeningen som om vedkommende hadde 60 prosent stilling.

Når uførepensjonisten har arbeidsinntekt utover inntektsgrensen, skal midlertidig uførepensjon og uførepensjon etter de nye reglene reduseres. Inntektsgrensen skal tilsvare den inntekten man kan forventes å opprettholde etter uførhet, tillagt 40 prosent av grunnbeløpet (fribeløp) dersom pensjonisten også har uføretrygd fra folketrygden. Reduksjonsbeløpet framkommer ved at inntekt over inntektsgrensen multipliseres med kompensasjonsgraden, se avsnitt 2 over. Fordi uføregraden normalt ikke skal endres, vil det ikke være samsvar mellom den pensjonen som utbetales og den fastsatte uføregraden. Et medlem kan dermed være i stilling i det offentlige med en høyere stillingsgrad enn det uføregraden tilsier. Tidligere ble uføregraden satt ned tilsvarende det inntekten oversteg den som var lagt til grunn ved fastsettelse av uføregraden, og uføregraden og den medlemspliktige stillingen sto da i forhold til hverandre.

Det må gis regler om hvilke samlede rettigheter som kan tjenes opp når uførepensjon kombineres med medlemspliktig stilling, spesielt om hvilke rettigheter som skal tjenes opp som uførepensjonist når inntekten overstiger den fastsatte inntektsgrensen.

Rettighetene som tjenes opp som uførepensjonist når inntekten overstiger inntektsgrensen, kan knyttes til den graden som pensjonen faktisk utbetales etter (utbetalingsgraden). Denne graden framkommer ved å dividere den reduserte uførepensjonen med uførepensjonen beregnet etter 100 prosent uførhet. Reduksjonen av uførepensjonen skal skje med en sats som tilsvarende den enkeltes kompensasjonsgrad. Dette innebærer i hovedsak at utbetalingsgraden vil være lik det uføregraden ville vært dersom man som tidligere fortsatt skulle ha endret uføregraden. Siden fribeløpet for uføre som også mottar uføretrygd fra folketrygden holdes helt utenom reduksjonen av uførepensjonen, vil imidlertid utbetalingsgraden være høyere enn det arbeidsinntekten skulle tilsi. En annen mulighet kan på denne bakgrunn være å basere opptjeningen på en særskilt konstruert uføregrad som varierer direkte med inntekten til enhver tid, det vil si at man

ser bort fra fribeløpet på 40 prosent av grunnbeløpet. Departementet kan ikke se at det på generelt grunnlag er nødvendig for å få balanserte resultater å fastsette en slik særskilt uføregrad og foreslår at opptjeningen knyttes til utbetalingsgraden, se forskriftsutkastet § 2 andre ledd. Det vil si at dersom utbetalingsgraden for eksempel er 45 prosent, mens den fastsatte uføregraden er 60 prosent, skjer opptjeningen som om vedkommende hadde 45 prosent stilling.

Når uførepensjonen kombineres med medlemspliktig stilling, vil nevnte fribeløp imidlertid føre til at summen av utbetalingsgraden og stillingsprosenten kan overstige den stillingen pensjonisten hadde da uførheten inntrådte. I slike tilfeller må samlet opptjening begrenses. Opptjeningen for den medlemspliktige stillingen følger av de vanlige reglene i pensjonsordningen, og det er etter departementets syn ikke aktuelt å begrense denne opptjeningen. Dermed må eventuell begrensning skje i den opptjeningen som skjer som uførepensjonist. Departementet foreslår at opptjeningen som uførepensjonist begrenses slik at samlet opptjening ikke overstiger den opptjening medlemmet ville hatt dersom vedkommende ikke var blitt ufør, se forskriftsutkastet § 3.

Forskriften skal gjelde for opptjening etter de nye reglene som trådte i kraft 1. januar 2015. Departementet foreslår at det presiseres i § 4 at forskriften skal gis virkning fra dette tidspunktet.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet antar at forslaget ikke vil påvirke de samlede økonomiske og administrative konsekvensene av ny uførepensjonsordning i offentlig sektor. Forslaget innebærer at de tekniske løsningene i de nye reglene om reduksjon av uførepensjon ved samtidig arbeidsinntekt ikke endrer uføres opptjening til alderspensjon.

Uføre med rett på et fribeløp, og som øker arbeidsinntekten i en ikke medlemspliktig stilling, vil som følge av fribeløpet få en noe høyere opptjening til alderspensjon i tjenestepensjonsordningen enn det arbeidsinntekten skulle tilsi.

5 Utkast til forskrift

Forskrift om opptjening av pensjonsrettigheter i lovfestet offentlig tjenstepensjonsordning for personer som har midlertidig uførepensjon og uførepensjon

Fastsatt xx. april 2015 med hjemmel i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 20 sjette ledd, lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 3 nr. 1 andre ledd og lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere § 5 tredje ledd.

§ 1 Virkeområde

Forskriften gjelder opptjening av pensjonsrettigheter for personer som har midlertidig uførepensjon og uførepensjon fra Statens pensjonskasse, pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og pensjonsordning for sykepleiere.

Forskriften gjelder ikke når det er innvilget oppsatt uførepensjon etter lov om Statens pensjonskasse § 27 femte ledd og tilsvarende bestemmelser i de øvrige pensjonsordningene.

§ 2 Opptjening av pensjonsrettigheter

Ved medregning av tjenestetid for tidsrom medlemmet har midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, fastsettes opptjeningen i forhold til uføregraden i nevnte tidsrom.

Dersom uførepensjonen er redusert på grunn av arbeidsinntekt, legges utbetalingsgraden til grunn. Utbetalingsgraden framkommer ved å dividere den reduserte uførepensjonen med uførepensjonen beregnet etter 100 prosent uførhet.

§ 3 Begrensning i opptjening av pensjonsrettigheter

Når mottaker av midlertidig uførepensjon eller uførepensjon har medlemspliktig stilling samtidig med pensjonen, skal medregning etter § 2 begrenses slik at samlet opptjening ikke overstiger den opptjeningen av pensjonsrettigheter som medlemmet ville hatt dersom vedkommende ikke var blitt ufør.

§ 4 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft straks og gis virkning fra 1. januar 2015.